

6 — Son yer depreminden kırılan dolap ve camekânların tamiri ikmal edilerek Kütüphanemiz salonu okuyuculara tekrar açılmıştır .

7 — Tarih ve Müze Şubesi tarihi vesikalar, folklor ve etnografya eşyası toplamağa devam etmiştir .

CORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 44

1 II. Kânun 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basınevli

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 44

1 II. Kânun 944

Kuruluşu: Nisan 938

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Parti Kaza Heyeti kongresi toplantısında duyuşlar . Z. A.	1307
2 — Çorumda Dedesli aşireti . . . . . Neşet Köse oğlu	1309
3 — Şarkı . . . . . Yaşar Nezihe Bükülmez	1310
4 — Gönül (Şiir) . . . . . " " "	1311
5 — Çorumneski çocuk oyunlarından hodak oyunu. L. Ünsal	1317
6 — Çorum Halk şairlerinden R. R. Tankaya . . . B. Mıyak	1319
7 — Çorumlu maniler . . . . . Eşref Ertekin	1327
8 — Cönklerden derlemeler . . . . . Esref Ertekin	1330
9 — Çorum haberleri	1337
Vesikalar	

Parti Kaza Heyeti Kongresi toplantısında duyuşlar :

Ortaokul Müdürü
ZİYA ATAMAN

Yurdun ve Ulusun kurtuluş; eğemenlik ve yükseliş mihrabı olan Partimizin sıcak ve sevimli salonunda yine toplandık . Parti Kaza kongresi oluyor . Parti Müfettişimiz Ankara Meb'usu sayın H. Oğuz Bekata Reislik yerini aldı . Başta Valimiz olmak üzere Vilâyetimizin büyük Memurları da kendilerine ayrılan yerlere oturdular . Formalitenin istekleri yerine getirildi; ikinci Reis seçildi, seçilen kongre kâtibleri yerle-

rini aldılar, yoklama yapıldı, geçen yılın çalışma raporu okundu, Encümenler hesapları incelediler, yeni Parti Kaza İdare Heyeti seçildi, Partililerin istekleri saptandı . Bu arada münakaşalar ve neticede fikir birliği oldu . Büyüklerimize olan saygı ve bağlılığımızı bir daha anarak ve bunu bir daha arzetmeği bir borç bilerek toplantı sona erdi .

Buraya kadar hiç bir olağan üstünlüğü göstermeyen bu toplan-

tıdan ne derin duygular ve ne büyük ümitlerle ayrıldık . Kalplerinden birbirine bağlı üyelerin görüşleri kabarık, vicdanları rahat, dağılışları bile zevkle görülecek şeydi , « Burada münakaşalar ve neticede fikir birliği oldu » cümlesile kısaca bahsedip geçiverdiğimiz o lezzetli konuşma, üzerinde durulacak bir olaydır .

Herkes düşündüğünü hiç bir korku bilmeden söylemiş ve hiç bir sebep ve suretle susturulmamıştı . Her üye münakaşaya « sırası geldikçe » karışmış, inandırılıncaya kadar konuşturulmuş, fakat biçbir fikir ve mütalea küçümsememişti . Hiç bir kayde bağlanmayan fikirlerin serbestçe ve yalnız vicdan diliyle konuşulduğuna şahit oluyoruz . Yurt işlerinde eksikler ortaya atıldıkça, yurddaşların büyük bir ilgi ile işi kavrayarak canla, başla çare araştırdıklarını gördük . Büyüklerimiz fikirlerini küçüklerinin gönüllerine sindiren sözlerle ortaya dökerken, küçüklerimiz büyükler gibi fikirlerini açıkça söylediler . Münakaşalar fikirleri birleştirdi;

doğru meydana çıktı; karara bağlandı .

İşte bir toplantı ki : Bir ev halkı gibi samimi, bir ev halkı gibi birbirini içten tanımış insanların toplantısı ...

Öyle bir münakaşa ki : Ortada küçük, büyük; söylenmemiş ve dinlenilmemiş fikir yok : Şahsiyet değil fikir hakim ...

Partinin bu hayranlık veren disiplini karşısında da; yurdun bütünlüğü, ulusun egemenliği temellerine dayanarak yurdu bir medeniyet yuvası māmureye; ulusu bilginin, sanatın en ileri safhasına ulaştırmak amacı ile Partiyi kuran necip milletimin Ebedî Şefi büyük Atatürk'ün diliyle ve en büyük inancı ile tekrarlıyoruz :

« *Ne uumlu Türküm diyene* » Partinin nuru Türk milletinin ruhunda bulunan kabiliyetleri birer birer dünyaya tanıdıkça dünyanın hayranlığı artıyor; bunu görüyoruz .

Atamız'ın gösterdiği amaca ulaşacağız; buna inanıyoruz . Çünkü bu amacın yolunu nurlandıran Partinin başında, Türkün güneşi İsmet İnönü var ...

ÇORUM'DA DEDESLİ AŞİRETİ

Neşet Köseoğlu

Orta anadolu'da aşiretlerin yayılışı bakımından Çorum vilâyeti en önemli bir mevki almaktadır . Bize bu suretle bir hüküm verme imkânını 600 - 1203 tarihinden itibaren elimizde bulunan vesikalar vermektedir . Bunların bir kısmı Çorumlu dergisinde neşredilmiş, bir kısmı da bu makalemizde kullandığımız başlık altında müteakip yazılarımızla neşredilecektir .

Çorum'da 1100 - 1698 tarihinden itibaren yerleştirilmiş aşiretler arasında Cerit, Mamalı, Dedesli Selmanlı, Karakeçili, Alamaşlı Cihanbeyli, Kangal, Alembeyli, Bozdoğan aşiretleri önde gelir .

Bu tarihten daha evvel Çorum ve bölgesini Selçükiler nam ve hesabına almış olan esaslı Oğuz boylarından Kınık, Bügdüz, Eymir, Alayundlu, Salur, Peçenek, Çepni, Bayındır, Kargın, Beydili, Afşar' Dodurga, Bayat, Kayı aşiretleri hakkında yeniden elde etti-

ğimiz bilgileri okurlarımıza yine bu sütunlarda sunacağız . Bu yazımızla Dedesli, bu gün Çorum'da adı Dedesli suretinde kullanılan bu aşiretin Çorum'da yayılış bölgesi hakkında elimize geçen malûmatı bu sütunlarda yazmağa başlayacağız .

(1200 - 1785) tarihlerinden sonra Çorum bölgesinde gezicilikten kurtulan aşiretler arasında en çok köy kuran ve geniş bir sahaya yerleşen Dedesli aşiretidir .

Bu aşiret 1139 - 1726 tarihlerinde Maraş civarında yerleştirildikleri halde, etrafta bulunan köylerde birçok zararlar yaptıklarından gösterilen yerlere gitmeyüp etrafta bulunan diğer aşiretler arasına katılarak verilen emri dinlemedişlerdir . Bunun üzerine Halep, Antep, Maraş Voyvodolarına bir buyruktu ile, gösterilen yerlere derhal gitmeleri ve ev bark yapımları tekrar emrediliyor . (1)

(1) Ana dolu Türk aşiretleri . S. 168

Kertme (Babaoğlu) (2)	145	115	260
Kızaglı (2)	166	166	332
Tutpınar (Köpeç) (2)	178	206	384
İnalözü (3)	221	182	403
İnalözü muhaciri (1)	64	71	135
İnalözü sülüklü (1)	400	376	776

(1) Bu köyler Çorum merkez kazasına bağlıdır. Bunlar arasında İnal ve İnal özü adı geçmektedir. Bu köylerde oturanlar da Dedesli aşiretine bağlı iselerde tarihte geçmekte olan İnal ve İnallu kelimeleri hakkında izahat vermeği bu münasebetle lüzumlu bulduk.

İnalözü, Çorum'a bağlı iki köy halindedir. Birincisinin nüfusu 64 ü kadın olmak üzere 135 dir. Diğerinin ise 400 kadına karşı 376 erkeği vardır.

(1240 - 1834), (1260 - 1844), (1275 - 1858) tarihli salgın defterlerinde bu köylerin Dedesli aşiretine bağlı oldukları yazılıdır. Buldukları sahadan geçen dereye de İnalözü derler.

(1102 - 1593) tarihli Raka beylerbeylerine yazılan bir buyrultuda bu havâliye yerleştirilen Bozulus Türkmenlerinden Avşar, İnallu, Comulu, Buraklı ve Ulaşlı aşiretlerinin yerlerini bırakarak Anadolu içlerine yayıldıkları yazılıdır. Çorumlu dergisinde neşredilen III sayılı vesikaya göre 1170 - 1756 tarihinde Çorum'da İnallu nahiyesi bulunduğu yazılıdır.

İnallu beylerinden Mirza Ali bey'in Avşar ve İnallu aşiretlerine mütesellim tayin olduğuna 1141 - 1728 tarihli kendine yazılan bir fermanın yazılıyor. Bu ferman A. T. A. S. 183 de neşredilmiştir.

Çorumlu dergisinde Dağlı oğlu tarafından neşredilen 16 sayılı ve 991 - 1573 tarihli bir vesika Çorum beyine ve İnalluballu kadısına hitap etmektedir. Bu tarihlerde Çorum'a bağlı olan ve İnalözü bölgesinde bulunan İnalluballu, Çankırı Vilâyeti teessüs edinceye kadar Çorum'a bağlı kalmış, sonradan Çankırı'nın Kızılırmak Nahiyesine bağlanmıştır. Bu gün adı Kâhyalı'dır. İnalluballu adı, 665 - 1266 tarihli Karahisar Temürlüde Hüstmeddin tarafından yapılan medresenin vakfiyesinde adı geçer.

Bütün bu vesikalara göre esas İnallu aşiretinin çok eskiden bu bölgeye geldiği, sonradan gelenlerin eski aşiretin bulunduğu yer etrafında yerleştikleri anlaşılmaktadır.

İnallu kelimesi eski bir kelimedir. Besim Atalay tercümesinde kaşgarlı Mahmut lügatinde (Babası ortalık adamlardan olan gençlere İnal derler .) demektedir. Yine Besim Atalay Türk büyüklüğü adlı eserinin 28 inci sahifesinde (İnal, Sultan zade demektir, Divanı Lügatü'türk böyle yazar .) denilmektedir. Aradaki farkın takdirini okurlarıma bırakıyorum.

(2) Bunlar İskilip kazasına bağlı köylerdir.

(3) Bu köy Osmaecik'a bağlıdır. Bu köy ada dağı üzerindedir.

Dedesli aşireti kısmen Halep'te Alacahan'a yerleştirildikten sonra aynı yere iskân edilen Döğeri aşiretinin 1146 - 1723 tarihlerinde Dedesli aşiretine ve diğer köylere ve gelip geçenlere tecavüzde bulduklarından şikâyet edilmiştir. Buna rağmen Dedesli'nin bu bölgede yerleştirilmeleri emredilmiştir. Gönderilen bu emrin bir sureti de Mamalı aşiretine o zaman kumanda eden Mamalı beyi Mamalı oğlu Kantemir'e de bildirilmiştir.

Bir taraftan Devlet, diğer ta-

raftan da etrafta bulunan diğer aşiretler tarafından yapılan tazyik üzerine Dedesli aşireti Anadolu içlerine dağılmış ve büyük bir parçası Çorum'un şimalinde bulunan Kızılırmak nehrinin cenup ve şimal sahillerine yerleşmişlerdir.

Bu bölgede yerleşen Dedesli'ler Çorum'un 21. yerinde kendilerine kışlak ve yayla temin etmişlerdir. Bunlardan başka bazı yerlere de adlarını koymuşlardır. Aşiretin yerleştikleri köylerin bugünkü durumunu gösterir cetveli aşağıya koyuyoruz.

KÖY ADI	KADIN	ERKEK	TOPLAM
Haci ahmet deresi (1)	183	181	364
Ferhatlı (2)	189	172	361
Deniz (1)	213	159	347
Dere (2)	189	172	361
Haci bey (Aksoku) (2)	72	72	144
Hasan değın (2)			
Belkavak Boztepe (2)	152	143	295
İdeli (kızılırmak) (2)	130	119	249
Kümçeltiği (2)	183	190	373
Cender (Torunları) (2)	127	124	251
Yeni köy (1)	109	104	213
Akdan (Karakeçili) (2)	149	130	279
Akveren (2)			
Aşlı armud (1)	119	116	235
Kılıçdere (2)	272	259	531

Bu köy adlarından başka Dedesli izlerine mevki adı olarak da rastlanmaktadır . Bu adlar da şunlardır .

İnalözü (4)

İnal deresi (4)

Dedesli (5)

İnal kışlası (6)

Eğer harita üzerinde incelenirse bu köylerin Çorum'un şimali garbisinde Kızılırmak nehrinin iki sahilinde oldukları görülür . Bunların bir kısmı sıtma tehlikesini göze alarak sahillere, bir kısmı da yine aynı bölgede dağlık yerlere konmuşlardır . Kızılıрмаğın dağlık kısmında bulunan Dedesli köyleri İskilib'e aşağı kısmında bulu-

nanların bir kısmı Çorum merkez kazasına, bir kısmıda Çorum'un bir kazası olan Sungurluya bağlıdır ,

Dedesli aşiretinin bulunduğu köylerdeki nüfusunu gösterir cetvel tetkik edilirse kadın sayısının erkekten daha fazla olduğu görülür . Bunun sebeplerini aramak için daha gerilere gitmek ve yayılış tarzfarını incelemek lâzımdır . Çorum'da ve diğer araştırma yaptığımız vilâyetlerde elde ettiğimiz neticeler. aşiretlerde kadın sayısının % 95 nisbetinde erkeklerden daha fazla olduğudur ,

Sebeplerini başka bir yazımızda izaha çalışacağız .

BU YAZIMIZDA DAYANDIĞIMIZ VESİKALARDAN BİRİNİ AŞAĞIYA KOYUYORUZ .

VESİKA ;

Dedeslü ve Selmanlu cemaetleri in Halep tarafında iskânlarına dair Halep Valisine ve Ayıntap Valisine ve Maraş mütesellimine ve Rişvan Voyvodasına ve Boy Begine hüküm ki :

Meraş sakinlerinden Dedeslü ve Selmanlu cemaati mukataasının snevî bin sekizyüz elli beş buçuk kuruş mali ve zamanı zabtı muharrem ibtidasından olup elhaç Hasan ağa'nın uhdesinde olduğu mukayyet olmağla zikrolunan Dedeslü cemaati Türkmani ve Kabaklar ve Killular ve eshabı Kehf reayaları ve sair perakende cemaatler konup ve göçtükleri mahallerde reaya fukarasına "cevrü eziyyet idüp mürur ve uburlarından ibadullah mutazarrır olmalarından naşi şerrü mazarratlarından fukarayı te'min için mukaddema Halep tarafına iskânları ferman olunub ibadi bilâd emniyet ile münşer (lhüfuad olmuşlar iken bir tariyk ile mahalli iskânlarından göçüb kemafil evvel fesadü şakavete tesaddi ve uğradıkları mahallerde vaki ziridestan raiyyete cevrü teaddi itmeleri fukarayı raiyyeti mezahimden siyanet için tavayifi mezburenin yine Halep etrafına iskân olmaları lâzımei halden olduğu senki Veziri müşarüdeleyhsin kaimen ile ilâm itmenle dahi memleket ve fukarayı raiyyete bir dürlü teaddi olduğuna rizayı hümayunu Padişahnem olmamağle mezburların fesadü şekavetlerini def'ü izale birle ibadullahı teaddilerinden iraha için kemsfil evvel Halep etrafına naklü iskân olmaları için hattı hümayynu şevketmakronu şerefsadır olmağla bu husus senin uhdei kifayetine ihale kılınud tarafından mukaddem mübaşir tayin ve irsal ve zikri mürur iden Dedeslü ve Selmanlu ve maan konub ve göçen maruzzikir cemaatler perakendeleri her hangi kaza ve kasa-

(4) Çoruma bağlı olan arazi sahasında bir derenin adıdır . Dedesli'lerin buldukları bölge içindedir .

(5) Çorum'un bir çok bölgelerinde yer adı olarak ismine rastlanmaktadır . Çorum'un Çakır köyü yakınında Dedesli adında bir mevki olduğu gibi Domu köyü civarında da yine Dedesli adında bir adak yeri vardır . Bu köy civarında bulunan köylerde bu aşirete mensup bir çok aileler bulunmaktadır .

(6) Alaca kazasına bağlı bir mevki adıdır .

bat ve kura ve ve cemaat arasında bulunurlar ise cümlesi ihrac ve bir ferdü geriye kalmamak şartıyla bilcümle ehlü ayâl ve devab ve mevoşileriyle kaldırılıp naklü tesyir ve Haleb etrafına iyva ve iskân olunduklarından sonra haneler binasına şüru ve mübaderet itdirilüb ve hanelerin bina idinciye dek rehinleri alunub ve fimabaad zer'ü hars ile iştiğal ve bir ferdin mal ve hayatına zararu güzend iriştir-meyüb kendü halleriyle ikamet eylemeleri şartıyla kavi nezre bağla-nub mahalline kayid için hücceti şer'iyesi deri saadetime irsal olun-mak ve bu hususta Ayıntab naibi ve Meraş mütesellimi ve Rişvan voyvodası ve Boy beyi mumaileyhim siz sâki ittifak üzre kıyam idüb tayifei mezbure her kanğilerinin kaza ve kura ve kasabat ve cema-atleri içlerinde bulunur ise bilâ tevakkuf cümlelerini ihrac idüb ta-rafına teslim eylemekte bezli vüs'ü kudret eylemeleri için Divanı hümayun'un emri şerifim tahriri babında iftiharül ümarai vel ekâbir bilfiil baş Defterdârım olan elhaç İbrahim dame ulüvühu ilâm et-megin mumaileyhin ilâmı mucébince amel olunmak için yazılmıştır .

Fi evası r. 139

(A. T. A. S. 169)

Yaşar Nezihe Bükülmez

ŞARKI

Düştü bir zalimi hunhare gönül,
Tiği hicran ile pür yâre gönül,
Yandı beyhude yazık nare gönül .

Bakmaz artık güle, gülzâre gönül,
Gül için oldu esir hâre gönül .

Katlanır cevriye azare gönül,
Söylemez halini ağyare gönül,
Bulamaz derdine bir çare gönül .

Bakmaz artık güle, gülzâre gönül,
Gül için oldu esir hâre gönül .

GÖNÜL

Sen cüdayı bezmi canansın gönül;
Vâdii hasrette puyansın gönül;
Küşei vahdette nâlansın gönül.
Gâg tufan, gâhi volkansın gönül.

Gâh dalarsın kârına zulmetlerin,
Gâh çıkarsın fevkine izzetlerin,
Çektin herbir dürlüsün mihnetlerin;
Gâh fakirsın, gâhi sultansın gönül.

Daima hasretle suzansın gönül,
Gün begün öyle perişansın gönül,
Kendine kendin de hayransın gönül,
Gâh mâmur, gâhi viransın gönül.

Gâh eder vaktin saadette gûzar,
Gâh olursun derdi gamle bikarar,
Gâh çoşarsın, yok sana haddü kenar.
Gâh katre, gâhi ummansın gönül.

Kâh tutar dünyayı namu şöhretin;
Gâh gezer dillerde fakrû zilletin,
Ölmeyince kimse bilmez kıymetin;
Neyleyim beyhude giryansın gönül.

..

Çorumun eski çocuk oynnlarından
Hodak oyunu

Lütfü Ünsal

Hodak; mahallî oyunların ba-
şında gelen oyanlardan biridir .
Bu oyunun pek çok çeşidi olup biz
burada ikisinden bahsedeceğiz .
En çok oynananlarda bu oyunlar-
dır .

1 — Tek emenli Hodak

2 — Bir çok emenli Hodak

Her iki çeşit hodak oyunu da
3 - 6 çocuk tarafından oynanır .
üç oyuncudan azında oyunun tadı
olmayacağı gibi altıdan fazla olur-
sa kargaşalığa mahal verileceğin-
den oyun heyecansız ve zevksiz
olur .

Çocuklar oyun oynamak için
oyuudan öuce birer metre uzun-
luğunda, dayanıklı cinsinden
değnek tedarik ederler . Bu değ-
neklerin fazla uzun veya kısa ol-
maması, çocukların boyu ile mü-
tenasip olması gerektir .

Aksi halde oyuncu çocuk, o-

yun esnasında zorluk ve güçlük
çeker ve oyundan fazla yorğun ve
bitgin bir halde çıkacağı muhak-
kaktır . Hodak oyununa başla-
madan önce kımın güdekçi olaca-
ğını seçmek lâzımdır . Bir de ho-
dak elde edilmesi icap eder . Ho-
dak, hayvan kemiklerinin kısa ve
yuvarlak olanından yapılır . O-
yunda ebe yâni güdekçi olmak ço-
cuklar arasında bir kaç türlü ayırt
edilir . Tek emenli oyunu oyna-
mak için düz bir alan üzerine de-
rince bir emen kazılır . Bu emen-
den tahminen bir iki adım ötesine
hodak dikilir , Diğer oyuncu ço-
cuklar dağılmış ve hodağın gide-
ceği yöne dsgru sıralanmış bir du-
rumdadırlar . Bu oyunculardan
birisini hodağın yanında kalup gü-
dekçi de obir dağılan oyuncular
meyanındadır . Hodağın yanın-
daki çocuk hodağı oyunculardan

tarafa vurur . Güdekçi hodağın arkasına koşar . Diğer oyuncular da koşarlar, hodağa vuran çocuk güdekçini değneği ile kendisine değmesine meydan vermez . Güdekçi eğer değerse o çocuk güdekçi olur . Diğer çocuklar hodağı alıp götürürler . Güdekçi olan hem güdekçilikten kurtulmağa, arkadaşını güdekçi yapmağa çalışır hemde hodağı yakalamağa çabalar , Hodağı elile tutar emenin 5 - 6 adım kalarak « tuzlu godağım » der, fırlatır . Hodak durmadan güdekçiden gayri olan oyuncular hodağa vurabilirler . Durunca vurmak oyuncular için yastaktır . Hodağın durduğunu kabul ederek oyuna devam edelim . Güdekçi olan çocuk, yavaşca iterek hodağı emene sokmak ister . Az vurur çunki diğer çocuklar « tuzlu hodak » in oynamasından istifade ile vurarak kaçarlar . Hodak tuzlu iken vuran güdekçi olur . Tuzlu iken vurulup vurulmadığını oyuncuların ekseriyetinin vereceği hükme bağlıdır . Güdekçinin oynatması ile tekrar duran hodak gene tuzlu sayılır . Durunca vurulamaz . Eğer bu şekilde güdekçi hodağı emene sokarsa en yakın oyuncuya güdekçi değneğini dür-

ter ve o güdekçi olur . Oyunu bu şekilde devam eder . Emene sokarken oyuncular daima hodağın yakınında bulunurlar ve hodağın emene girmemesine çok çalışırlar . Hodak oynarken çok dikkatli olmak lâzımdır .

Çok emenli hodağa gelince :

Bu hodağı oynamak için her oyuncu kendine ait bir emen kazmak mecburiyetindedir . Oyunculardan biride « cin emeni » kazar . Ebe olarak seçilen çocuk hodağı eline alarak, yağlı veya tuzlu diyerek cin emene doğru atar . Cin emene doğru atılan hodak yağlı denirse her çocuk vurmak hakkını haizdir . Vururken dikkat edeceği bir şey varsa emenine güdekçinin değneğini sokmaması lâzımdır . Bazanda yanındaki komşu emende bulunan oyuncu çocuk değneğini sokar, güdekçiye hem bililtizam yardım etmiş olur, hemde bir muziplik yapabilir . Emensiz kalan çocukta güdekçi olur . Oyuna devam edilir, bu oyunda hodağa vururken dikkatsizlik yüzünden arkadaşlarının bacaklarına vuranlar da çok görülür, gülererek oynamaya giden küçükler ağlıyarak, sızlıyarak evlerine döndükleri çok görülmüştür,

Çorum Halk Şairlerinden RECEP RAHMI TANKAYA

B. Mıyak

RECEP RAHMI TANKAYA, Çorum'da Türkler Eğitim bölgesinin gezici Başöğretmenidir . Bu onun kültür derecesi hakkında gereken fikri verecektir .

Şiirlerinde Rahmi mahlâsı kullanılır . Sohbeti hoş, sevimli bir zattır . Halk şilri tarzını ihtiyar etmesi tab'ının bu yola şiddetli temayülündendir . Kitap halinde

basılmış eseri yoktur . Şiirleri el yazısıyla, iki kalın defterde toplanmıştır . Bunlardan bir kısmı Çorum gazetesinde ve Çorumlu dergisinde neşredilmiştir .

Defterlerinden birisini gördüm . Diğer yanında değildi . Kemmiyet ve keyfiyet bakımından daha üstün olan bu cilt, şu bölümleri ihtiva ediyordu .

- 1 — Kısaca tercüme halim .
- 2 — Oğluma öğüt ve vasiyet .
- 3 — Önemli hadiselerin manzum tahkiyeleri .
- 4 — Destanlar, mersiyeler, ve diğer manzum yazılar
- 5 — Okul manzumeleri
- 6 — 300 dane mani (tamamen orijinal)

Defterdeki kayıtlara göre RE-
CEP TANKAYA, 1895 de Bay-
burd'un Balahor köyünde doğmuş-
tur. Çil oğlu molla Hüseyin is-
minde fakir bfr adamın oğludur.

Okumak en büyük zevki ve ih-
tirası idi. Fakat fakir oldukla-
rından şehir mektebine gidemedi;
köylerinde açılan üç sınıflı okulda
okudu. Geceleri, isli bir teneke
idare lambasının cansız ışığı al-
tında derslerini hazırlardı. Yaz
mevsimini Balahor köyündeki tar-
lalarının başında geçiren Bayburd
medresesi müderislerinden Oslu
zade Hüseyin efendiden hususi
ders aldı.

Cihan harbinde Bayburd Rus
işgali altına girince Çorum'a gel-
di. Ve İstiklâl harbi sırasında
açılan medresenin üçüncü sınıfına
devama başladı. Dördüncü sınıfta
iken öğretmenlik sınavına girip
Seydim köyüne öğretmen vekili
oldu. Bir zaman sonra ehliyet
name imtihaniyle öğretmen mua-
vini ve ardından da Kayseri A
kursuna devamla Muallim oldu.
yirmi bu kadar yıldır tükenmez
bir ferağatle çalıştığı bu meslekte
muvaffak olmuş ve âmirlerinin
haklı tadirlerini kazanmıştır.
Nazmında halk şiirinin, bilhassa
anonim halk destanlarındaki naz-

mın külfetsizliği açıkca görülmek-
tedir. Yarım kafiyeler (Asso-
nance) ve ölçü zarureti yüzün-
den, isimlere lâhık olan (i) siz mef-
ulü sarihler, (*) bu münevver şaire
bir halk sanatkarının cana yakın
tesirini yapmaktadır.

Hadiselerin telkin ettikleri ta-
hassüslerden kolaylıkla ve çabu-
cak müteessir olan bir karihası
vardır. İçten bir naivite bu tek-
lifsiz mısraların en büyük değer-
dir. Onlarda hiç bir tasanun göl-
gelenmez, hiç bir özentisi sezilmez.
Davası realiteyi mümkün olduğu
kadar sadâkatle aksettirmektir.
Bir çeşit realizma yapar gibidir,
Büyük hemşerisi Zihni gibi, hadi-
selerin trajik karakterli olanların-
dan daha üstün tahassüsler edin-
diği muhakkaktır.

Hiç bir pirden destur almamış,
hiç bir ak sakallı koca, ona elin-
deki ayakdan dolu sunmamış,
hiç bir suna, pınar başında aşkın
kızıl gülünü onun göksüne takma-
mıştır. Fakat bunlar onun aynı
zamanda halk şairi olmasına ma-
ni değildir.
Bu son satırları yazdıktan sonra,
kendisine okudum. « Çok yanıl-
mışsınız, dedi, ben ilham sunağını
bir « ak sakallının » değil; bir « ak

[*] O mübarek elini öpenler gibi olsam
Ben elini öpmezdim öperdim ayaklarını

saçlı» (**) nin elinden içtim.
Göksümde en büyük aşk ateşini
yakan suna; YURDUMDUR.»
Kır çiçeklerini severmişiniz bil-
mem? Hele, rasgele topladığı-

nız bu çiçeklerden hiç bir seçme
yapmadan bağlayıverdiğiniz de-
met ne hoştur. İşte; size bir de-
met kır çiçeği :

BAHAR VE ORTAKÖY

Yine nazlı bahar geldi erişti,
Şenlendi bağların senin, Ortaköy
Çâyır çimen birbirine karıştı;
Canlandı dağların senin Ortaköy?

Pelitler yeşerdi, açıyor yaprak;
Çamların püründen görünmez toprak
Misk gibi kokuyor bin dürlü çiçek
Cennet mi dağların senin Ortaköy?

Kırlarda sürüler otluyor kekik
Köyün etrafında ötüşür Keklik
Candan aşık olur seni gören Türk
Sevilir her yanın senin Ortaköy

**

Kır sevgisi, pastoral zevk ne güzel
yaşatılmış!

[**] İsmet İnönü.

MİLLÎ ŞEFİ GÖRDÜM .

Kaç gündür, gece gündüz yollarını gözlerim;
Şükür olsun tanrıya bu gün gördü gözlerim .
Hey gözlerim, gözlerim ! oh, sizlere ne mutlu !
Gördüğünüz simayı yıllar varki, özlerim .

Bıkmadan, usanmadan yollarını beklerim .
Gözler kadar bahtiyar olmadı dudaklarım :
O mübarek elini öpenler gibi olsam,
Ben elini öpmezdim; öperdim ayakların .

**

Ne içten, ne lirik, ne hisli bir sevinç tezahürü !... Söylilecek sözü olan,
onu ifade edecek vasıtayı her zaman bulur .

HASAN OĞLANA GİDERKEM

Çantalara baktım : bağlanmış simit
Gözlerine baktım parlıyor ümit .
Telâbe, Eğitmen, bir takım yiğit
Sevinçle gidiyor Hasan oğlan'a .

Askerî kıtaya ne hoş benzerler,
Yıkıcı değiller, yapıcı erler .
Atacaklar her an sağlam temeller;
İşleri, güçleri hizmet Vatana .

Yüzlerce talebe teşkiye geldi .
Millî marş sesleri kat kat yükseldi .
Alkış tufanları gökleri deldi .
Türk sesidir, çıkar ta asümana .

Ey köylü yavrular, köylü yoldaşlar,
Yormadı ve yormaz sizi savaşlar .
İşlenmiş elinizde ağaçlar, taşlar,
Türk işçisi hayret verdi cihana .

**

İyi anlaşılmiş ve iyi duyulmuş bir ülkünün iyi ifade edilmiş bir örneği !... Duyuş ve ifade aynı değerde .. Güzellikte birbiriyle yarışıyorlar .

[ACI HABER] Ağıtından bir parça

Değildi bir acı haber,
İşiden hemen ağladı;
Sanki olduk zirüzeber;
Biz değil cihan ağladı .

Dediler A T A T Ü R K ölmüş .
« Türkiye'nin gülü solmuş »
Hep gözler yaş ile dolmuş,
Ben değil. her can ağladı .

Görmüşken çok kara günü,
Ağlamamıştı İ N Ö N Ü .

Ağlattı ATATÜRK onu;
Bak; o kahraman ağladı .

Kan ağlıyor bütün Türkler,
Gençler, kocalar, bebekler ,
Dayanmaz buna yürekler,
Zemin, asüman ağladı .

Bak, solmuş bahçeler bağlar,
Ağlaşır hastalar, sağlar,
Diyarbakır, Urfa ağlar
Mersin, kağızman ağladı .

Ağlar İstanbul, Ankara,
Eskişehir, Sivas, Zara,
Kim ağlamaz böyle yâra ?
Mısır, Hindistan ağladı .

„ Rahmi ” buna durma ağla;
Coşkun sular gibi çağla;
Al yerine kara bağla :
Türkistan, Balkan ağladı .

**

Veysel'den nişan verir bir hassasiyet ! bu mısralar, kalemden çıkmamış;
sanki bizzat şairin yöreğinden damla, damla sızmıştır .

*****

300 ü bulan manilerden de bir tutam, bir demet, bir buket - ne dersiniz
deyin - sunmalıyım . Temamen orijinal olan bu şirin kıtacıklar, pek güzel
ve ve sevimlidirler .

Ay doğdu akşam üstü,
Nazlı yâr bana küstü .
Çok geçmeden barıştık;
Yine bağına bastı .

Camdan ayna yaparlar,
Güneş vurunca parlar .
Yolculara görünme ..,
Yollarından saparlar .

Çaydan akar tatlı su,
Yüreğim dolu kaygu .
Yarın koynuna girsem,
Gözüme girmez uyku .

Gül açılır baharın,
Gül dibi olur serin .
Yanağında tomurcuk
Güller var nazlı yarın .

Gemiye bindim geldim .
Kenarda indim geldim .
Gurbetele giderken,
Yâr için döndüm geldim .

Atımın nalına bak,
Toz olmuş yoluna bak .
Nerde kaldın sevdiğim ?
Gel benim halime bak ..

***

Esas karakterleri itibariyle, şen, şakrak, çapkın olan mâni çeşidinin biricik kusuru, birinci ve ikinci mısraların, kıt'anın asıl manasiyle hiç alâkası olmayışdır .

Tankaya, bu kusuru ortadan kaldırmıştır. Manilerinin her mısrası, kıt'anın umumî ve asıl manasının hizmetindedir . Bunlardaki eşsiz güzelliğin sırrıda bu ...

(Çorumlu Maniler)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

1245

[*]

Ay gider bulut ile
Zincirli kilit ile
İrak yola gidiyom
Sevdiğim yiğit ile

1246

Arpalar deste deste
Beni babamdan iste
Eğer babam vermezse
Beni allahdan iste

1247

Ben varamam inekliye
Ayrarı sinekliye
Verirse babam, versin
Omuzu silahlıya

1248

Pinlik üstünde kürek
Yine ah çekti yürek
Her dertlere dayandın
Buna da dayan yürek

2249

Develer gitti tuza
Geldi oturdu düzc
İnşallah kavuşuruz
Ya bahara ya güze

1250

Ekmekçinin kel oğlan
Akşam bize gel oğlan
Akşam bize gelmezsen
Sabahacak öl oğlan

[*] Bu maniler Çorum'un Hışır köyünden bir kız çocuğu ağzından toplanmıştır . 25 - 1 944

1251

Evleri hüyüktedir
Yeşil perde yüktedir
Benim sevdiğim oğlan
Beşinci bölüktedir

1252

Gediyok halılara
Kuş konmuş çalılara
Bizde heves ediyok [**]
Başı şapkalılara

1253

Hey halvara halvara
Çiğri dbştü şalvara
Dudaklarım kurudu
Kız yalvara valvara

1254

Hey hemende hemende
At oynatır çimende
Karayağız gencoğlan
Pek havesim var sende

1255

Hey hinamış hinamış
İller bizi kinamış
Sakallının koynuna
Bekâr kızlar dünemiş

1256

Hey huvarada huvarada
Aynam kaldı duvarda
Her gün aklıma düşen
Su başında pınarda

1257

[***] İlenğerde tuz olsam
Böyük evde kız olsam
Yâr kapudan geçerken
Evde yalnız olsam

1258

Kayaların kıycısı
Tükenmeyer yolcusu
Gel bile oturalım
Nazlı yârin bacısı

1259

Kayalar kırçı duttu
Dibinde purçu bitti
Ben yâr ile yatanda
Mahleyi sancı duttu

1260

Kağrı çokca kıcılar
Şimdi gelir hacılar
Allah bize gösterme
Bundan böyük Acılar

1261

Keten gömlek millemiş
Yâr kapuyu bellemiş
Yâri kapudan görünce
Telli mendil sallamış

1262

Sıra sıra destiler
Destiye gül bastılar
Bir bacının yoluna
Beş kardeşi astılar

1293

Şu dağların harını
Kürüseler karını
Şu mübarek günlerde
Gönderseler yârimi

1264

Tut ağacı tut verir
Yaprağını kıt verir
Oturmuş minafıklar
Nazlı yâre fit verir

1265

Yârim çıkma başaçık
Arpalar kara kılçık
Hakikatlı yârişen
Al bohçanı yola çık

**

[**] Çorum şivesidir; ediyoruz demektir.

[***] Çorum'da leğene, ileğen denildiği gibi
Hışır köyünde de leğere, ilenger derlermiş.

Cönlardan Derlemeler :

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Gelin ile kız destanı)

Bir kız ile bir gelinin bahsi var
Anlarda uğraşmış şer'a durmağa
Arzuhal eyledim Sultan Murada
İkisinin davası da görülsün

★

Kız ederki ben âlemde hüriyim
Aşıkımın servetiyim malıyım
Tazece sağılmış oğul balıyım
Yanaklarım dolu dolu bal benim

★

Gelin derki alvalalı [1] başım var
Kudretten çekilmiş kalem kaşım var
Sen kız isen bir gecelik işin var
O bir gece kervan geçer yol olur

★

[1] Al bezden, gelinlerin başına koydukları bir çeşit örtü ve süs .

Yaz olunca lâle boynun eğmezmi
Ak gerdanda çifte benler olmazmı
Bir gecemde bin geceyi değmezmi
Var git gelin var git oğlan benimdir

★

Çift öküzüm birbirine eş olur
Zelve bağlamasam boynu boş olur
Orta yaşlı gelin sevmek hoş olur
Var git kızım var git oğlan benimdir

★

Oduncular dağdan odun indirir
Gözüm yaşı değirmeni döndürür
Kız oğlanın susuzluğun kandırır
Var git gelin var git oğlan benimdir

★

Gelin derki ben gideyim pazere
İnce belli sıkırayım dizâre
Bir yük yemiş göndereyim pazara
Olmuşunmalurlar olacağın mı

★

Kız da derki ben gideyim yoluma
İnce belli sıkırayım yârime
Aşıkları bakıdayım gülüme
Solmuşunmalurlar solacağın mı

**

(Türküler)

Dağlar bana dağlar bana
Bahça sana bağlar bana
Kalmışam gurbet illerde
Kimsem yok ağıar bana

Gelindi (1) zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim (2)

★

Evlerinin önü kaya
Kayadan bakarlar aya
Ol senin ince belini
Sara bilsem doya doya

Gelindi zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim

★

Evlerinin önü taştan
Sen çıkardın beni baştan
Senin için a hâin yâr
Ayrı düşmüşem kardaştan

Gelindi zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim

★

[1] Gel imdi yerinde kullanılır. Çorum şivesidir.

[2] Farsça (Mânendin) yerinde kullanılır. Çorum ve köylerinde denk, eş gibi anlamlarıdır.

Evlerinin önü kafes
Kafesten alurlar nefes
Gel benim şivekâr yârim
Soyuu gir koynuma dalfes

Gelindi zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim

**

(Diğer türkü)

Henüz oldum bir tüleğin (1) meftunu
Tüleğime melek desem yaraşur
Sırma teller ile örmüş saçını
Buna itir şahlar sürsem yaraşur

✱

Ayağına giyer yüksek nâlini
Gider evine salını salını
Kimse görmüş değıldurur tenini
Tüleğime hürü desem yaraşur

✱

Bir bakışla akılcığım alıcı
Cümle âlem sana olmuş görücü
İki memeleri sakız turuncu
Usulcacık sıkıversem yaraşur

**

[1] Tülek, arabça (Fettan) kelimesinin Türkçe karşılığıdır.

(Diğer türkü)

Oğlan ne gezersin iller yanında
 İl adamin susuzluğun kandırmaz
 Bakar bakar ah ederim yüzüue
 Bakmıyayım dedim emma candurmaz

*

Aşkın deryasına salmış gemisin
 Sığa (2) koymuş dilberlerin hepisin
 Bilemedim benim yarım hangisi
 Ayda bâri bir selâmın göndermez

*

Yüksek olur atmacanın öyünü
 Değme bir güzele verme payını
 Bilemedim o güzelin soyunu
 Ayda bâri bir selâmın göndermez

*

Alayım gideyim gurbet illere
 Benim gezmediğim yerler kalmadı
 Gurbet ilde belkim alam selamın
 Başına gelmedik haller kalmadı

*
*

[2] Sağ. sığanaktan göz hapsine al-
 mak demektir .

(D E S T A N)

KÜFT SEYYİT ÖMER BODİN
DER ÇORIMI

Fatihim Sultan Süleyman cenkedüp küffar ile
 Sahibi seyfi keramet oldu bu esrar ile
 Nagihan koptu kıyamet ebsüma ahcarile
 Kaplayup bahri melâmet kalmuşam ağyârile
 Ey hüda def'eyle lütfet kalmıyam küffarile

*

Şöyle bilki seddi islâm olmuşuz âdâya biz
 Sulhile fasılomuşuz baisi gavğaye biz
 Gayreti din eyleyüp salman bizi ferdâye siz
 Milki din oldu harap siz gelin imarile
 Ey hüda def'eyle lütfet kalmayım küffârile

*

Geldi küffâr üzerime saldurubdur ğafleten
 Desti âdâda esirdir ehli beytim cümleten
 Oî Muhammet hakkı ey hak acı bize rahmeten
 Kıl halâsın sen müyesser ağlaşurlar zârile
 Ey hüda def'eyle lütfet kalmayım küffârile

*

Nurl islâm oldu ihraç girdi çün nari giran
 Niçeler ol nar içinde verdiler yolunda can
 Bu alâmet var ise eşratı saatten nişân

Hanı tiryak padişahım âgulandım marile
 Ey hüda def'ele lütfet kalmayım küffârile

(Nazirei destanı Bodin) [1]

Göklere çıkmaktadır âhi eninim der Bodin
Firkatî islâm ile pek.dil hazinim der Bodin
Ben kilidim güncü islâme muînim der Bodin

Ehli küffâr olmasın yârap eminim der Bodin
Gel meded kıl bana ey şahî güzünim der Bodin

Darbı küffare tahammül kılmadı cenk erlerim
Sevbi pür heybetle berbat ettiler her yerlerim
Kırdılar ben bir hümayı uç iken şehberlerim
Koyma yârap-kâfiri biidne kinim der Bodin

Şol zamanki bağladı düşman benim her yanımı
Sandı cebhanem tutuştu seyredenler âhimi
Şirki müşrikten arıt yine ibâdetgâhimi
Ehlidil olsun ilâhî hemnişinim der Bodin

Canibi haktan olur elbette pendî fethibap
Bu hususta kimseye kılmam behaneyle hitap
Ya ilâhî kıl halâs eyle düâmı müstecap

Kalmasun bendi belâde ehli dinim der Bodin
Gel meded kıl bana ey şahî güzünim der Bodin

Kat'ı ümit etmezem kaldım dalâliçre garip
Olmaz ise bu asırda şöylekim fethim nasip

Zannım oldur hazretî Mehti hurucidir garip
(Seyyidâ) tarihi firgât dır ile 1097
Ey hüda def'eyle lütfet kalmayım küffârile [2]

[1] Bu destanları, sair Bodin kal'ası ağzından söylemiştir.
[2] Bu destanlar dahi Kütüphanede 2116 - 187 noda kayıtlı
Cöngin 15 inci sahifesinden alınmıştır.

Çorum haberleri

ÇORUM HATIRALARI

1 — Parti müfettişimiz Ankara
Meb'su Sayın Hıfzı Oğuz Bekata
şehrimize gelmiş ve teftiş bölgesini
gezmiştir .

2 — Yer debremi dolayisiyle
Çorumu teftiş eden sayın Sıhhiye
Vekilimiz Hulusi Alataş mülhaka-
tıda ziyaret buyurarak felâketzede
lerin âcil ihtiyaçlarının temini hak-
kında kıymetli diraktifler vermiş-
lerdir .

3 — Çorum merkez kaza Parti
İdare Heyetinin kongresi salonu-
muzda icra edilmiş ve İdare Heye-
tinin seçimi de yenilenmiştir . Ye-
ni İdare Heyetine Hayri Kavukçu

Tevkik Ergun, Rüştü Çağlar, Rüş-
tü Eren, Hulusi Tüzman, Osman
Asal ve Suavi Tombuş seçilmiş-
lerdir .

4 — Şehrimizde Belediyenin mü-
zaharetiyle bir Şehir Kulubu tesis
edilmiş, gerekli mubilye temin ve
binasının tertip ve tanzim işlerine
başlanmıştır .

5 — Debremin yaptığı zarar-
ları telâfi edebilmek gayesiyle Vi-
lâyet ve Partimizin müzaharetiyle
bir yardım komitesi teşkil ettiril-
miş ve halkımızın bağışları kabul
edilmiştir .

HALKEVİ ÇALIŞMALARI

OKUMA KURSU :

1 - Evimiz kurslar şubesi hiç oku-
mıyanlara mahsus olmak üzere, dört
ay devam edebilecek bir okuma kur-

su açmıştır. Aynı zamanda bu mak-
satla ceza evinde de okuma kursu
açılmış ve ders levazımı yardımın-
da bulunulmuştur . Bu kurslara

180 yurddaş devam etmektedir .

SOSYAL İŞLER :

- 2 A) C. H. P. Genel Sekreterliğince Evimize gönderilmiş olan giyim eşyasından artakalanlar bu defa debremden zarar gören halka tamamen dağıtılmıştır .

B) İlkokullar fakir talebelerinin defter, kalem, kâğıt gibi ihtiyaçları temin edilmiştir .

C) Evimiz soysal yardım kolu debremden zarar gören fakir halka teberru kabul etmek üzere ücretsiz bir yılbaşı balosu tertip et-

miştir .

3 - Halkevi aile toplantısı yapılmış ve Halkevliler pek tatlı bir gece geçirmiştir .

2 - Evimiz sulonunda icra edilen düğün balosu unutulmaz hatıralar bahşeden bir gece olmuştur .

5 - Evimizin bütün şubeleri muntazaman haftalık toplantılarını yapmış ve gelecek yıl programlarını hazırlıyarak önümüzdeki yıl çalışmalarına azımlı ve imanlı başlamıştır .

CORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 45

1. Şubat 1944

Basıldığı yer : Çorum Vllâyet Basımevî